

Mångfalden är Svenska kyrkans möjlighet och rikedom

Vad ryms i Svenska kyrkan? En folkkyrka med djupa rötter i såväl den svenska som den kyrkliga myllan får plats med många grenar. Åtminstone på pappret. Men i praktiken märks allt oftare något annat. Svenska kyrkan har sina bekännelsedokument med bibel och psalmbok som stabil grund där vår tro kommer till uttryck. Bekännelseskriterierna fördjupar och förklarar. Svenska kyrkan är en del av den allmänliga, den katolska, kyrkan i alla tider och överallt. Hon bär arvet från urkyrkan, reformationen och väckelsetiden med stolthet. Det senaste seklet har lyft fram missionsperspektiv, ekumenik, diakoni och gudstjänstförnyelse. Det finns mycket att känna delaktighet i och glädje över.

Samtidigt visar allt fler sammanhang och röster att utrymmet krymper. Att Svenska kyrkan marginaliseras i samhället är på flera sätt bekymmersamt, men det pågår också en försnävning inom henne själv – och den är farligare för kyrkan. Den nyligen publicerade utvärderingen av Svenska kyrkans utbildningsinstitut, SKUI, ger syn för saken. Åtskilliga tidigare elever har starkt ifrågasatt lärares och ledningens förhållningssätt och pedagogik. Kritiken har inte minst handlat om hur olika fromhetsrörelser förminskas, förlöjligas och ifrågasätts. I en debattartikel undertecknad av 28 nyutexaminerade kyrkoarbetare beskrivs utifrån flera exempel hur kyrkliga minoriteter inte tas på allvar utan marginaliseras. Men artikelns undertecknare har en självklar önskan »att SKUI ska vara en plats där kyrkans bredd inte bara tillåts, utan också representeras och får frodas» (KT nr 5/2021).

Företrädare för utbildningen ger illusionen av en mainstream-svenskkyrklighet som den enda giltiga linjen i Svenska kyrkan. Den som ska gå ut i tjänst bör vara inställd på att det är denna smala korridor av kristendom som ska förkunnas och levas i svenskkyrkligt församlingsliv. Tyvärr är inte SKUI ensamma om detta synsätt. I en trängd folkkyrka har åsiktskorridoren krympt avsevärt och den likriktande tendensen blivit starkare. Problemet är inte främst att en nedtonad variant av kristen tro dominerar i kyrkan. Problemet blir när andra uttryckssätt, teologiska samtal, församlingsbyggande, missionsatsningar, bibelläsande och böneliv förringas och osynliggörs. Den attityd som många minoritetsgrupper mött har ofta varit exkluderande, oavsett om det gällt väckelserörelser från exempelvis gammal-, låg- eller högkyrklighet. Det har märkts vid val av biskopar, anställningar på riks-, stifts- och församlingsnivå, representationer vid riks- och stiftsdagar, i anföranden i kyrkomöte och många andra sammanhang.

Andra exempel är bilden av Svenska kyrkan på hennes officiella webbsidor med en teologiskt och språkligt urvattnad version av den kristna tron. Allt oftare odlas myten om Svenska kyrkan som en enda röst med en enda teologisk inriktning, som ska prägla kunskapssyn, bibelsyn och värde- och moralfrågor etc. Ytterligare exempel på en trång mainstream-kyrka har vi sett de senaste åren i domkapitelsärenden som lett till avkragningar av präster som hävdat klassisk kristen tro med tankar och yttranden som för några decennier sedan skulle varit helt okontroversiella.

Men Svenska kyrkan har aldrig haft en enda röst eller teologisk inriktning. Som folkkyrka har hon rymt många teologiska uppfattningar och en mångfald av fromhetstraditioner. Med glädje har rörelser som Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, Kyrklig Förnyelse, OAS-rörelsen, laestadianerna och många andra identifierat sig som svenskkyrkliga och bidragit till den ekumeniska brobyggjarroll som Svenska kyrkan av tradition har haft.

Från dessa väckelserörelser på gräsrotsnivå har Svenska kyrkan fått hängivna blivande medarbetare och församlingsbärande lekfolk. Bo Giertz konstaterande att »liberalteologin har inte väckt en enda människa till tro på Kristus», är måhända tillspetsat men inte helt

utan sanning, vilket lätt göms och glöms av biskopar och kyrkoledning. Kort sagt är kyrkan långt mer än det som regleras i Kyrkoordningen, vilket faktiskt märks under övrigt i Matrikel för Svenska kyrkan. Det är i den brokiga kyrkmyllan, där den helige Ande får röra sig fritt och forma församlingar och enskilda som det skapas tro och församlingsliv. Så har det alltid varit i levande och växande kyrkor. En kyrka som däremot i rädsla för trons olika uttryckssätt ängsligt anpassar sig efter samhället och tidens normer blir en likriktad, vingklippt och döende kyrka.

Till »svenskkyrkligheten» hör helt enkelt en stor bredd och mångfald av fromhetsriktningar. Så som det är i alla kyrkor som vill vara allmänliga – katolska. Det är en sak att en kyrka har en dominerande teologisk syn, en annan när denna syn blir den enda accepterade. Bara kyrkor som är sekteristiska agerar exkluderande.

En kyrka som vill leva i och med sin tid behöver ibland ompröva sin teologi och trons ställningstaganden i olika frågor, men som kyrka lever hon alltid av evigheten och förvaltar ett evangelium med evighetsanspråk. Hon måste då kunna söka nya former och ställningstaganden utan att stänga dörren för vad som tidigare varit hennes självklara linje. Vad kyrkan i några etiska och dogmatiska frågor trott och bekant i sekler och årtusenden, kan inte plötsligt betraktas som heresi. Då bryter hon med sitt genom tiderna allmänkyrkliga arv. En kyrka, som inte vill vara en teologisk dagslända måste rymma en stor bredd. Annars blir hon ett ögonblickseko av sin egen samtid.

Problemet för Svenska kyrkan skulle kunna beskrivas som att hon i dag inte främst är en kyrka som lever i världen utan att världen lever i kyrkan – en följd av partipolitiseringsen. En sådan kyrka får med nödvändighet problem med den inomkyrkliga rikedom och mångfalden. För väckelserörelser och fromhetsriktningar går inte i vare sig partipolitikens eller samtidsåsikternas ledband utan förhåller sig friare till mainstream-mentaliteten – men är också trognare mot Guds ord, kyrkans tradition och bekännelse. Lojaliteten riktas inte mot de ideologiskt uppbundna partierna utan mot kyrkans Herre och mot vad kyrkan är till sitt väsen.

Definitionen av kyrkan som en måltidsgemenskap snarare än åsiktsgemenskap är bra. Den befriar en annars lätt förlamande debatt och tydliggör kyrkans väsen. Men det behöver vara mer än slagfärdiga ord. När kyrkan ses som en familj och måltidsgemenskap är inte de olika teologiska uppfattningarna ett problem utan en möjlighet. Så länge bönen för och med varandra finns, kan också olika teologiska inriktningar rymmas och uppmuntras i samma kyrka.

För hela Svenska kyrkans skull måste vi därför värna det goda samtalet även när meningarna går isär. Ett försvar för det kyrkliga och en tydlighet i att Kristus är vårt centrum, men med en glädje i att detta kan gestaltas och uttryckas på många sätt.